

VI. KONFERENCIJA SOCIJALNIH RADNIKA: SOCIJALNI RAD U VRIJEME SOCIJALNE I EKONOMSKE KRIZE

Zagreb, 15. -17. listopada 2014.

Od 15. do 17. listopada 2014. godine u organizaciji Hrvatske udruge socijalnih radnika u Zagrebu održala se VI. konferencija socijalnih radnika pod nazivom »Socijalni rad u vrijeme socijalne i ekonomske krize«. Program se odvijao kroz plenarna predavanja, izlaganja, radionice, poster-presentatione te je održan jedan okrugli stol.

VI. konferencija socijalnih radnika bila je posvećena temi socijalne i ekonomske krize i učincima koje ona ima na korisnike, profesiju i sustav socijalne skrbi. Profesija socijalnog rada počiva na ideji pružanja podrške pojedincima, grupama i zajednicama u sprečavanju, suočavanju i nadi-lazanju kriznih situacija, te u svim svojim aspektima tretira krizu kao nezaobilazni dio povijesti, sadašnjosti i budućnosti svakog ljudskog bića. Stoga se može postaviti pitanje predstavlja li uopće tema krize i kriznih situacija neki specifičan izazov za socijalni rad, a s kojim se on do sada nije susretao? Hrvatska udruga socijalnih radnika, polazeći od toga da je socijalna i ekonomska kriza, koja je posljednjih godina zahvatila gotovo cijeli svijet, pa tako i hrvatsko društvo, značajno utjecala na život građana i stvorila nove

krizne situacija, stavila pred socijalni rad, bez sumnje, čitav niz posve novih izazova, odlučila organizirati skup upravo na tu temu. Ova konferencija bila je mjesto gdje su socijalni radnici i drugi sudionici otvorili čitav niz pitanja o obilježjima prakse socijalnog rada u vrijeme socijalne i ekonomske krize; o znanjima, vještinama i tehnikama koje socijalni rad treba kako bi bio učinkovit u vrijeme suvremenih javnih oblika kriznih situacija; o društvenim skupinama koje su najpogođenije krizom i kako socijalni rad pristupa svakoj od njih te o tome kako osigurati visoke profesionalne standarde prakse u vrijeme vrlo ograničenih resursa.

Na konferenciji je sudjelovalo više od 400 sudionika, najviše socijalnih radnika, što upućuje na važnost teme i aktualnost sadržaja za socijalni rad. Konferencija je započela s radom u srijedu, 15. listopada 2014. godine nakon svečanog otvaranja i prigodnog programa. Uslijedila su dva izuzetno zanimljiva i za profesiju socijalnog rada izazovna plenarna predavanja.

Prvo plenarno predavanje održao je pozvani gost iz Velike Britanije, profesor socijalnog rada dr. sc. Michael Lavalette s Liverpool Hope University, Department of Social Work, Care and Justice, na temu socijalnog rada i mjera štednje uslijed ekonomske krize. Profesor Michael Lavalette vrlo nadahnuo govorio je o sustavu socijalne skrbi u Europi, posebice u Velikoj Britaniji. Kritički se osvrnuo na sve češće prisutne politike koje pod krinkom mjera štednje u ustanovama socijalne skrbi otvaraju prostor velikim, multinacionalnim profitnim pružateljima usluga koje u konačnici rezultiraju nižom razinom kvalitete usluga za korisnike te ugrožavaju građanska prava i pristup uslugama socijalne skrbi. Upozorio je da su takvi transformacijski procesi u sustavu socijalne skrbi ugrožavajući za profesiju i temeljne etičke vrijednosti socijalnog rada. Uvođenje neoliberalnog pristupa u socijalni rad, ili kako ga on ironično naziva »novog režima blagostanja«, doveo je socijalne radnike u situaciju značajno većeg radnog opterećenja, menadžerizma u radu, povećanog stresa, demoralizacije i sve prisutnijeg suočavanja s etičkim dilemama, odnosno stresom proizašlim iz etičkih dilema. Upozorio je da se radi o pristupu u kojem se stavlja naglasak na uvježbavanje tehnika, na što veći broj treninga i razvoj vještina, a manje na osnovne vrijednosti socijalnog rada i znanja koja dolaze iz društvenih znanosti; pristupu u kojem dominira medicinski model prakse, a ne socijalni model; pristupu koji je usmjeren na rješavanje trenutnog problema pojedinca, a ne na razvoj preventivnih programa i osnaživanje zaštitnih čimbenika pojedinaca, grupa i zajednica u cjelini. Lavalette izazovno postavlja pitanje socijalnim radnicima o tome ima li profesija u ovom trenutku alternativu za takvu situaciju? I odmah daje odgovor: »Ne činiti ništa nije opcija!« Socijalni radnici trebaju upravo u kriznim situacijama činiti »više i bolje« kako bi promovirali ideju socijalne pravde, humanizma, dostojanstva i vrijednosti svakog pojedinca te vrijednosti pozitivnih društvenih promjena. Smatra kako se socijalni radnici trebaju pridružiti svim pokretima koji se

suprotstavljaju neoliberalizmu i njegovim socijalnim posljedicama u suvremenom društvu te da je, više nego ikad ranije, došlo vrijeme da korisnici, korisničke udruge i socijalni radnici zajedno ustanu u obranu socijalnog rada i socijalne skrbi.

Drugo plenarno predavanje održala je dr. sc. Dubravka Jurlina Alibegović s Ekonomskog instituta u Zagrebu na temu »Fiskalna decentralizacija: mogućnosti i ograničenja za funkcioniranje lokalne socijalne države u Hrvatskoj«. Vrlo zanimljivo predavanje u kojem je dr. sc. Jurlina Alibegović govorila o procesu decentralizacije koji ima za cilj osigurati kvalitetne javne usluge građanima uz osiguranje efikasnog trošenja javnih sredstava. Proces decentralizacije posebno je zanimljiv u području socijalne skrbi koja se unazad nekoliko godina intenzivno bavi pitanjima dostupnosti kvalitetnih socijalnih usluga. Pred Hrvatskom i sustavom socijalne skrbi stoji izazov kako osigurati da kvalitetne socijalne usluge budu dostupne korisnicima u sredinama u kojima oni žive. Je li odgovor na ovaj izazov u fiskalnoj decentralizaciji i preuzimanju odgovornosti lokalnih samouprava u području socijalnih usluga? Dr. sc. Jurlina Alibegović dala je pregled svih javnih poslova u sustavu socijalne skrbi koji su već decentralizirani kao i, na temelju provedenih simulacija financijskih učinaka, onih poslova koji bi mogli biti decentralizirani. Upozorila je na ograničenu samostalnost regionalnih i lokalnih samouprava u ostvarivanju javnih prihoda što svakako predstavlja bitno ograničenje za daljnju fiskalnu decentralizaciju u području provođenja socijalnih politika, odnosno osiguravanju sredstava kojima bi onda lokalne samouprave mogle preuzeti upravljanje i financiranje kvalitetnih i dostupnih socijalnih usluga svim svojim građanima. Naglasila je kako pred Hrvatskom još uvijek stoje veliki izazovi u decentralizaciji usluga i funkcioniranju lokalne socijalne države.

Prvi dan konferencije održan je i okrugli stol na temu »Iskustva edukacije i provedbe obiteljske medijacije – prve lekcije i izazovi«. Na okruglom stolu sudjelovala je voditeljica poslijediplomskog specijalističkog studija iz obiteljske medijacije na Studijskom centru socijalnog rada, prof. dr. sc. Branka Sladović Franz, nastavnici koji izvode nastavu, prof. dr. sc. Marina Ajduković, prof. dr. sc. Kristina Urbanc, doc. dr. sc. Vanja Branica kao i polaznici poslijediplomskog studija obiteljske medijacije. Vrlo zanimljiv okrugli stol privukao je velik broj sudionika konferencije, s obzirom da je razvoj obiteljske medijacije u Hrvatskoj u posljednje dvije godine značajno podržan promjenama u novom Obiteljskom zakonu. Na okruglom stolu raspravljalo se o aktualnim temama, kao što su: koliko su pretpostavke i načela obiteljske medijacije prepoznatljive i provedive novim zakonskim propisima; značaj predmedijacijskog postupka; postupanje stručnjaka prije i tijekom medijacijskog sastanka u slučaju nasilja među sudionicima te o značaju kontinuirane supervizijske podrške za izobrazbu i integraciju novih kompetencija u postojeći profesionalni

identitet stručnjaka. Okrugli stol bio je poticajan s obzirom na raspravu koja je bila usmjerena usustavljanju prvih iskustava proizašlih iz procesa poslijediplomskog obrazovanja u području obiteljske medijacije i prvih iskustava primjene u praksi.

Drugi dan konferencije započeo je nadahnutim plenarnim predavanjem umirovljenog profesora socijalnog rada, Mladena Kneževića, na temu »Socijalni rad između starog i novog pragmatizma«. Prof. dr. sc. Mladen Knežević iskoristio je priliku zahvaliti se organizatoru skupa na iskazanom povjerenju da ovim pozvanim predavanjem zaokruži svoju dugogodišnju karijeru, podijeli svoj profesionalni interes i žar za socijalni rad u zajedništvu sa socijalnim radnicama i radnicima koji svakodnevno žive i rade ovaj poziv. Upečatljivo i snažno izlaganje započeo je tezom o izmišljenom konceptu ekonomske krize u svijetu, odnosno o ideji da se zapravo iza svake »ekonomske krize« u stvarnosti radi o političkoj krizi, odnosno o krizi koja proizlazi iz odnosa između vlasnika kapitala i onih koji taj kapital ne posjeduju. Svoju tezu potkrjepljuje nizom primjera iz povijesti »ekonomskih kriza« koje su rezultirale time da se upravo u vrijeme njihovog događanja povećavalo bogatstvo najbogatijih, a dramatično opadalo blagostanje siromašnih. Upozorio je na to da socijalni rad vrlo često u takvim situacijama ostaje »zaglavljen« u ideji »znanstvene neutralnosti« u naporu da se etablira kao akademska disciplina ili da prečesto ovisi o državnim politikama te svojim pristupom samo prati pojavu, registrira njezine razmjere i u okviru dobivenih sredstava pomaže ljudima u najtežim krizama, primjerice, otvarajući javne kuhinje. Upozorio je na važnost, kao i na svrhu, uloge socijalnog rada kao društvene vrijednosti, na ulogu u zagovaranju i borbi za socijalnu pravdu, humanizam, solidarnost u društvu i promicanje pozitivnih društvenih promjena kojima je svrha osigurati okruženje za dostojanstven život svakog pojedinca, grupe ili zajednice. Završna poruka izlaganja bila je snažno pozivajuća za svakog socijalnog radnika koji je slušajući predavanje mogao osjetiti bit socijalnog rada, a to je čovječnost i podizanje profesionalnog glasa za promjene koje će omogućiti da ljudi u suvremenom svijetu žive dostojanstveno koristeći se dostupnim društvenim resursima i dosezima civilizacije. Izlaganje prof. dr. sc. Kneževića izazvalo je znatiželju kod profesionalne publike, kako u odnosu na sam sadržaj predavanja, tako i na predavača koji je na najbolji način zaokružio svoju profesionalnu karijeru.

Tijekom drugog i trećeg dana konferencije održano je 22 izlaganja, sedam radionica i izloženo je sedam poster-prezentacija. Izlaganja su se odvijala unutar sljedećih sekcija: (1) Izazovi za profesiju socijalnog rada u vrijeme socijalne i ekonomske krize; (2) Podrška osobama s poteškoćama mentalnog zdravlja u vrijeme socijalne i ekonomske krize; (3) Obitelj u vrijeme socijalne i ekonomske krize; (4) Potreba za specifičnim znanjima socijalnih radnika o siromaštvu i traumi u vrijeme socijalne i ekonomske krize; (5) Problem alkoholizma u kontekstu socijalne i

ekonomske krize; (6) Djeca i mladi u sustavu socijalne skrbi u vrijeme socijalne i ekonomske krize; (7) Rad s osobama starije životne dobi u vrijeme socijalne i ekonomske krize.

U sekciji o izazovima za profesiju u kontekstu socijalne i ekonomske krize raspravljalo se o problemu ukalupljenosti socijalnog rada u okvirima administrativnog modela rada, unatoč određenim reformskim procesima. Naglašeno je da je trenutna situacija u društvu obilježena izrazito nepovoljnim okolnostima koje među socijalne radnike unose nesigurnost, strah, strepnju, a ponekad i gubitak dostojanstva te da socijalni rad sve više postaje socijalno administriranje u skladu s dobivenim nalogima poslodavaca, a ne kreativan proces rješavanja ljudskih problema. Zaključeno je kako je posebno važno da se socijalni radnici suprotstave takvim pojavama, a da u tome vodeću ulogu trebaju imati profesionalno udruženje i komora socijalnih radnika.

Socijalni radnici iz područja zaštite mentalnog zdravlja i skrbi za osobe s problemima mentalnog zdravlja prikazali su primjere dobre prakse razvijanja usluga podrške u zajednici korisnicima (dnevni boravak, samostalno stanovanje, psihosocijalna podrška u zajednici, udomiteljstvo i dr.) te naglasili da je i nadalje izuzetno važno ulagati u proces deinstitutionalizacije ustanova za skrb o osobama s teškoćama mentalnog zdravlja. Istaknuto je da je nužno razviti jasan i održiv model rada u zajednici s osobama s teškoćama mentalnog zdravlja koji je utemeljen na socijalnom pristupu i uvažavanju korisničke perspektive. To uključuje više financijskog ulaganja u razvoj usluga u zajednici i zapošljavanja većeg broja socijalnih radnika. Nadalje, poseban interes posvećen je problemu alkoholizma i ulozi socijalnih radnika u prevenciji ovog sve prisutnijeg socijalnog problema kao i neposrednom radu s osobama s problemom alkohola. Istaknuta je potreba za snažnijom prezentacijom kompetencija socijalnih radnika i djelotvornijom komunikacijom između kolega koji rade u raznim sustavima (zdravstvenim, pravosudnim i drugim) koji se bave osobama s problemom alkoholizma i njihovim obiteljima.

Vrlo zanimljiva bila su izlaganja o rezultatima istraživanja provedenim na temu djece koja žive u uvjetima siromaštva i iskustvima socijalnih radnika u radu s traumatiziranim korisnicima iz perspektive sagledavanja specifičnih znanja koja su se nametnula kao potrebna za rad u novim situacijama kao što su vremena obilježena ekonomskom krizom, elementarnim nepogodama i sl. Pokazalo se da, iako je siromaštvo sveprisutan problem kojem socijalni radnici posvećuju veliku većinu svog profesionalnog djelovanja, primjerice, u centrima za socijalnu skrb, još uvijek nisu dovoljno upoznati sa svim aspektima fenomena siromaštva, politikama u borbi protiv siromaštva i djelotvornim pristupima u radu sa siromašnim korisnicima, posebice djecom. Pristupi nužni u radu sa siromašnom djecom jesu oni koji se oslanjaju na principe teorije i prakse osnaživanja, koncept razvoja otpornosti i snažno

usmjereni k podršci u obrazovanju. Ono što je posebno naglašeno je važnost ulaganja u međusektorsku suradnju i povezivanje sustava koji se bave djecom. Također, pokazalo se kako socijalni radnici svakako trebaju imati svoju ulogu u području traume, obrazovanju iz tog područja kako bi korisnicima omogućili podršku koja trenutno nije dovoljno prepoznata.

Posebnu pozornost privukla su izlaganja o djeci i mladima u vrijeme socijalne i ekonomske krize tijekom kojih se posebno naglašavalo kako su djeca u riziku (primjerice, riziku siromaštva, nasilja u obitelji ili vršnjaka i dr.) odgovornost društva u cjelini, a ne samo lokalne uprave i državnog aparata te da unatoč krizi i nedostatku materijalnih sredstava postoje načini za pozitivne promjene ako postoji dobra koordinacija i volja svih relevantnih dionika. Istaknuta je potreba za planiranjem i provođenjem istraživanja koja za cilj trebaju imati isticanje praktičnih implikacija temeljenih na nalazima te predlaganje i kreiranje praksi rada s djecom temeljenim na dokazima. Istaknuti su novi oblici nasilja među i nad djecom i mladima, posebice elektroničko nasilje te potreba da se socijalni radnici koji rade s djecom iz sustava socijalne skrbi obrazuju o sigurnom korištenju interneta i prevenciji elektroničkog nasilja.

Posebno su bile zanimljive održane radionice u kojima su sudionici imali priliku aktivno kreirati radnu atmosferu i raspravljati o njima važnim aspektima izlagane teme. Radionice su bile posvećene pitanjima uloge socijalnih radnika u civilnom sektoru, profilu pomagača u kontekstu socijalnog rada kao poziva, etičkim dilemama, duhovnosti, osvješćivanju profesionalne uloge kroz korištenje bibliodrame kao kreativne tehnike, ulozi pomagača u radu s djecom koja žive u siromaštvu te o identitetu posvojenog djeteta. Tijekom radionice o osobnom profilu socijalnog radnika bio je promoviran i roman autorice, socijalne radnice, Nele Preglej pod nazivom »Dišpet ili usprkos« o održanju empatije i suosjećanja usprkos osobnim i privatnim borbama. Roman je posvećen promatranju emocija pomagača tijekom procesa pomaganja raznim žrtvama i rizičnim skupinama korisnika u socijalnom radu te potrebi profesionalne pomoći pomagaču i refleksijama korisnika.

Posebno bih izdvojila radionicu na temu »Položaj i etičke dileme socijalnog radnika/ce u pravosuđu« koja je proizišla iz sve učestalijih pitanja o položaju profesije socijalnog rada izvan sustava socijalne skrbi. Socijalni radnici koji rade, primjerice, u sustavu zdravstva, obrazovanja ili pravosuđa, suočeni su s nizom poteškoća koje se odnose na sve manju zastupljenost profesije socijalnog rada u tim sustavima, neravnopravni položaj u odnosu na koeficijente po kojima se vrednuje rad visokoobrazovanog i stručnog kadra, etičkim dilemama koje proizlaze iz temeljnih vrijednosti socijalnog rada i drugo. Osnivanjem Hrvatske komore socijalnih radnika, sve je više izražena potreba socijalnih radnika da se organiziraju kroz posebne sekcije i kroz njih zagovaraju svoje profesionalne interese. S namjerom da se otvori

dijalog i progovori o izazovima rada u pravosudnom sustavu, organizirana je i navedena radionica koja je imala za cilj raspraviti kakav je trenutni položaj socijalnih radnika u tom sustavu te upozoriti na etičke dileme s kojima se socijalni radnici susreću svakodnevno u radu. Tijekom radionice otvorila su se pitanja i doneseni su zaključci u smjeru potrebe za snažnijim organiziranjem socijalnih radnika zaposlenih unutar pravosudnog sustava, prvenstveno kroz organiziranje sekcije pri Hrvatskoj komori socijalnih radnika.

U cjelini, IV. konferencija socijalnih radnika bila je zanimljiv, sadržajan i poticajan profesionalni događaj koji je ukazao da kriza ima snažan učinak, kako na korisnike socijalnih usluga, tako i na profesionalnu zajednicu. Tijekom konferencije prikazana su istraživanja i primjeri dobre prakse koji pokazuju kako unatoč krizi i financijskim restrikcijama, te identificiranim problemima unutar sustava, ima prostora za praksu socijalnog rada utemeljenu na najvišim standardima profesije. Također, pokazalo se da je trenutna socijalna i ekonomska kriza značajno utjecala na propitivanje gdje se nalazi suvremeni socijalni rad u Hrvatskoj i više nego li u nekim drugim situacijama, ukazala kako je došlo vrijeme da se socijalni rad snažno okrene svojim temeljnim vrijednostima i promiče ideju ljudskih prava, socijalne pravde i solidarnosti u društvu.

Priredila: Marijana Kletečki Radović

